

ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВКА РЕВІЗОРА ЯК СКЛАДОВА ЙОГО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ

Михайло ЛУЧКО, Ярослав МЕХ

Copyright © 2015

УДК 159.9 : 330.16

Mykhailo Lychko, Yaroslav Mekh
**PSYCHOLOGICAL PREPARATION OF AUDITOR
AS PART OF ITS PROFESSIONALISM**

Постановка проблеми. Психологічна підготовка ревізорів має стати основою теорії контролю, складовою циклу контрольно-ревізійних дисциплін, провідною характеристикою їхньої діяльності, а психодіагностика – науково-зваженою оцінкою індивідуально-психологічних особливостей ревізора під час вимірювання властивостей його особистісного розвитку та професіоналізму. Ця проблема ще не є розв’язаною як з погляду вимог теорії, так і з позиції потреб практики. Не створено соціально-психологічної моделі професійної підготовки майбутніх фахівців з ревізії до діяльності у сфері контролю. Передусім мовиться про визначення загального уявлення, сутності і деталізованого змісту вказаної діяльності та про місце психології і психодіагностики в усій системі ревізії і контролю, про психосоціальну готовність випускників ВНЗ до управлінського контролю, а також про оцінювання їхньої ефективності у системі трудових економічних відносин.

Викладення основного матеріалу дослідження. В умовах докорінної перебудови всіх сторін життя українського соціуму, оновлення української державності та утвердження країни на міжнародному рівні, надзвичайно гостро постає проблема професіоналізму в усіх сферах життя суспільного повсякдення й особливо у сфері управлінського контролю. Виникає потреба в ефективній підготовці нового типу професійних спеціалістів “accountant charge, examiner-revizor” з розвинутим економічним і творчим мисленням, здатних діяти демократичними методами, реагувати адекватно на критику, об’єктивно оцінювати себе та інших. Саме тому особистість ревізора має володіти високими організаторськими, комунікативними, проєктивними і креативними здібностями,

котрі в кінцевому підсумку уможливають ефективний управлінський контроль.

Психодіагностика особистості випускника за магістерською програмою “Ревізія і контроль” займає окрему позицію в національній системі контролю і ревізії як його невід’ємної складової. Це є “принципи та інструмент оцінки та вимірювання індивідуально-психологічних особливостей і професійно-фахових знань і вмінь” випускника з ревізії, аудиту, аналізу. Водночас психологічну підготовку названого спрямування і її найвагоміший інструмент – психодіагностику – не слід вважати лише тестуванням уже підготовленого фахівця десь на кінцевому етапі університетського навчання. Психологічна підготовка – це постійний коучінг (англ. *coaching* – навчання, тренування) ревізора, котрий базується на виконанні вищевказаної магістерської програми, що акцентована на гармонійному поєднанні фахових і психосоціальних ідей. Відомий учений українського коріння О.С. Нарінський з цього приводу писав, що ревізор повинен уникати всього того, що створює враження, начебто його думка і система єдино правильні; тому він не має перетворювати дрібні помилки в державні злочини, якщо загалом у роботі були відповідні ретельність і сумлінність. Ревізор, за словами вченого, покликаний спокійно аналізувати погляди і думки інших, навіть якщо вони суперечать його власній позиції, адже не завжди буває, що вичитане і винайдене чи схвалене в кабінетах може вважатися потрібним і правильним для ведення ревізійної справи. В одній з інтерпретацій закону Мерфі сказано таке: “Якщо проаналізувати проблему досить уважно, то можна побачити себе частиною цієї проблеми”. У цьому глибокодумному виразі й полягає *мета продуктивної професійної роботи ревізора* – відчувати себе значу-

щою суб'єктною складовою сучасної царини контролю [5, с. 150]. Її досягнення передбачає здійснення певної наступності кроків, а саме підвищувати самоконтроль і професійну відповідальність у сфері ревізійної діяльності, вчитися знаходити нові шляхи ефективного контролю, швидко приймати потрібні рішення у важких ситуаціях, узгоджувати індивідуальні цілі із цілями суб'єкта контролю, відкривати нові можливості обліку та аудиту, більше заробляти і менше витрачати, економічними засобами запобігати виникненню будь-яких аномалій. Для підтвердження сказаного наведемо кілька прикладів.

Більшість, якщо не всі, навчальних дисциплін робочого плану для ОКР “Ревізія і контроль” містять психологічні основи, які треба розглядати не як навчання “ремеслу”, а як науку і мистецтво створення найкращих умов для професійної діяльності конкретної особистості ревізора чи контролера (норми та обставини праці, рівень освіченості, практична майстерність, реалізація особистісного потенціалу та ін.). До того ж європейський вибір України однозначно вказує на те, що таким критерієм має бути покликання майбутнього *treihender*-ревізора, його бажання і спроможність служити незалежним контролером вільному народу. Для цього якість університетського навчання, по-перше, має бути посилена психотренінговими програмами та організаційно-діяльнісними іграми [див. 6], що поліпшують академічну кваліфікацію, якість практичної і теоретичної складових підготовки, розуміння випускником потреби постійної самоосвіти, самовдосконалення і перепідготовки; по-друге, повинні бути досягнуті професійна самоорганізація, відчуття структури і технологічності професійної діяльності, у тому числі й забезпечення фінансового захисту об'єкта контролю, професійне гарантування його прав і свобод, адекватної винагороди, по-третє, обов'язково на особистісному рівні зреалізовані професійні принципи – незалежності, відповідальності, особистої презентаційності, вміння коментувати прийняті рішення в засобах ЗМІ, конфіденційність, толерантність поведінки в конфліктах інтересів, компетентність, дисциплінованість, правочинність і, звичайно, практичність.

Професійний підхід до контролю – один з найважливіших принципів. Більше того, ревізор повинен мати схильність до такої праці, а головне – реалізувати її змістовно й повно. Велику роль тут відіграє його здатність правильно

себе поводити у конфліктних, стресових ситуаціях. Тому психодіагностика особистості ревізора має охоплювати всі аспекти його не стільки зовнішньої життєдіяльності, скільки внутрішньої, психодуховної. Саме такий підхід дозволить інтеріоризувати в його особистість безкорисність (особа, яка здійснює контроль, не може діяти з метою досягнення фінансової чи іншої матеріальної користі для себе, своєї родини, знайомих), ретельність (вона, обіймаючи посаду ревізора, не повинна допускати виникнення ситуації, за якої будь-які фінансові зобов'язання перед зовнішніми особами мали б вплив на виконання своїх контрольних обов'язків), відповідальність (за свої рішення і дії), прозорість рішень і дій, їх належне рефлексивне і мислєдіяльнісне обґрунтування (обмеження інформації лише у випадку, коли цього вимагає закон), чесність (особистісна гідність, об'єктивна вагомість ревізійних рішень для навколишніх, соціальна значущість діяльності ревізора, за якої він вчиняє так, як належить його людській сутності і суспільному призначенню).

Звідси очевидно, що першим кроком має бути зміна традиційної підготовки ревізорів з методики викладання “лекція – практичне заняття” на використання:

- методу психоосвітніх пошукувань конкретних ситуацій у діловому середовищі контролю, який повинен ґрунтуватися на твердженні, що шлях до вдосконалення власних знань можливо прокласти лише через розгляд, вивчення та обговорення професійних проблемних ситуацій;

- методу психоемоційного стимулювання навчання за спеціалізацією “ревiзія і контроль”, у підґрунтя якого покладені вимоги принципу формування пізнавального інтересу шляхом створення позитивних емоцій до вказаного виду економічної діяльності, підвищення у студентів умотивованості до майбутньої професії;

- інтелектуальних дискусій як дієвого методу активізації навчального процесу, що сприяє народженню істини, а її пошук завжди викликає посилену зацікавленість темою;

- такого методу психодіагностики, як “мозаїка”, тобто способу вироблення навичок самоконтролю через розподіл “ролей” у студентській групі при виконанні самостійного завдання самими студентами, що розвиває їхню особистісну відповідальність;

- методу створення проектів і моделей, що виводить освітню діяльність студентів на новий, навчально-науковий рівень.

У будь-якому разі кожен зі студентів має здійснити великий обсяг самостійної освітньо-пошукової роботи, навчитися самоконтролю і вміння проектувати та моделювати систему контролю для будь-якого суб'єкта господарювання, що уможливорює нарощування креативного потенціалу ревізора. Крім того, систематичне оволодіння студентами спроможністю самостійно отримувати і застосовувати знання на практиці – це чи не найголовніша та найскладніша складова їхньої профкомпетентності. Очевидно, що все це зумовлює істотні зміни у роботі науково-педагогічного колективу. Викладачі випускової кафедри все більше виконують нові функції, зокрема такі, як забезпечення розвитку і накопичення особистісного потенціалу та компетенцій випускників; як розширення діяльного поля креативності, що дає змогу студентам максимально виявляти ініціативу, висувати нові ідеї, приймати нестандартні рішення; як комплексне консультування наступників за траєкторією оволодіння змістом і засобами окремих дисциплін; як їх особисто центроване стимулювання до науково-дослідницької і науково-проектної роботи; як лабільність особистих засобів і рефлексивність персональних учинкових дій як умова швидкого пристосовування майбутніх ревізорів до мінливих обставин навколишнього середовища.

Психодіагностика особистості ревізора ґрунтується на аналізі не тільки підготовки випускника науковцями, фахівцями і педагогами, скільки шляхом самодіагностування, яке, на наш погляд, має відбуватися у таких площинах:

- *нормативній*, у рамках якої даються відповіді на питання: чи є моя праця відповідна до тих обов'язкових правил, які є еталонами профдіяльності(?), чи враховує вона рекомендації і вказівки верхньої влади(?), чи ґрунтується на існуючих зразках, які характерні для даного виду економічної трудової діяльності(?);

- *просторовій* – чи інші роблять подібно(?), чи може краще перейняти методи “доброї роботи” до здійснення власної справи(?);

- *часовій* – чи існують досягнення, здобуті на попередніх періодах(?), чи використані експериментальні процедури належним чином(?), чи є передумови для подальшого коригування якості праці(?);

- *особистісній* – чи реалізую я як ревізор свій найкращий інтелектуальний, соціальний, екзистенційний і духовний потенціал(?), як і чим збагатилися моя свідомість і самосві-

домість за останні три-п'ять років(?), якою є на сьогодні моя ціннісно-смилова сфера(?), який ступінь моєї соціальної толерантності та особистісної відповідальності і чи задовольняє він мене, трудовий колектив, українське суспільство?

На сьогодні в освітань склалося враження, що підготовлений університетом магістр з контролю і ревізії в реальному часі не обов'язково має відрізнятися кількістю ґрунтовно освоєних теорій, скільки певним набором добре опрацьованих конкретних навичок, тобто опанувати не “віртуальною” реальністю, а “суворими буднями”. Однак головне обмеження підготовки ревізорів та аудиторів єдиною в Україні спеціалізацією “ревізія і контроль” спеціальності “облік і аудит” полягає в тому, що неможливо створити та відпрацювати готові рішення, що підходять без винятку для всіх повсякденних життєвих ситуацій. Отож наш випускник, маючи напрацьований у ВНЗ потенціал, зможе сам навчатися використовувати абсолютно нові методи та підходи до вирішення професійних проблем. Звісно, коли немає відповідного спеціаліста, то доводиться “купувати” готові рішення, що є вкрай витратно, особливо в довгостроковій перспективі.

Рефлексивний аналіз власної участі особистості професіонала у службі контролю може обмежуватись думками і можливими коригуваннями своїх трудових дій, а може – формулюванням побажань до підготовки й відтак потреби проконсультуватися із професорами ВНЗ. Має значення також той факт, що профпсиходіагностика є найбільш економічною, тому що при невеликих матеріальних витратах дає змогу отримати значний ефект. Тут і потрібні тільки мудрість і воля, чітке усвідомлення мети, адекватна мотивація, визначені організаційні зусилля і невелике навантаження додатковою працею, яка через певний період стає природною складовою особистості ревізора.

Справна реалізація психотренінгових вправ особистості ревізора продуктивна на тлі виконання ним безпосередніх функцій, а саме розуміти взаємозв'язки, зовнішні та внутрішні взаємозалежності діяльності підконтрольного суб'єкта господарювання; усвідомлювати і домагатися досягнути оптимальні (взірцеві) методики, технології, результати контролю і ревізії (оскільки їх основою є закони, досвід розвинених держав, незалежність, фундаментальні принципи контролю тощо); отримувати

підтверджувальні інформаційні ресурси, що уможливають правильне та об'єктивне оцінювання правомірності виконання завдань кожним працівником і на кожній ділянці роботи.

Досвід показує, що фахове проведення психотренінгу не є справою затратною за двох умов, коли проводиться у стінах ВНЗ і передбачає здійснення освітньо-пошукової роботи на двох рівнях: перший – студент навчається за ОПП “Ревізія і контроль”, другий – коли він є практикуючий ревізор, аудитор, контролер.

Серед набору різних методів оцінки психологічної готовності у форматі психотренінгової роботи слушно виокремити два найпоширеніших: це своєрідне фотографування ефективності виконання студентами індивідуального навчального плану. Він полягає в оцінці впливу (інвестиції) кожної фахової, а можливо й економічної дисципліни, і також кожного виконаного практичного, лабораторного і самостійного завдання, тобто практико-зорієнтованого формування особистості ревізора чи аудитора. Стосовно останнього нагадаємо, що аудит в Україні розпочинався з клятви аудитора, у якій було все належне. Але сталося не так, як думалося...

Вивчення особистості ревізора з допомогою психотренінгових укріплень доречно проводити впродовж цілого навчального року. Заявка на проведення того чи іншого психотренінгового етапу повинна поступати перш за все від професорів, які готують фахівців. Сам же процес психотренінгової роботи зі студентами слід розмежувати на рівні: на першому – піддати оцінюванню їхні уміння і навички самоконтролю, на другому – понятійного освоєння змісту навчальних дисциплін фахового спрямування, на третьому – публічного коментування, грамотного ведення полеміки, обґрунтування думок, обстоювання професійних норм і цінностей, на четвертому – фахової підготовки робочих документів (пояснювальної записки, акту, листів), проектування угод, робота з владними органами, проведення консультацій, захисту працівників об'єкта і суб'єкта контролю та оскарження дій перевіряльних державних інстанцій.

Не менш важливим для ревізора є оволодіння таким інструментарієм (методами і засобами) контролю, як моделювання системи контролю для замовника, проведення її експрес-діагностики для низової, середньої і вищої ланок управління, впровадження технологій контактування із перевіряльними організаціями та ін. Після чого у такий спосіб підготов-

лений випускник за спеціальністю “Ревізія і контроль” спроможний беззастережно отримати лист-рекомендацію від професорів, які займалися його профпідготовкою, для комісії до служби контролю будь-якого виду і форми.

Другий метод оцінки психологічної підготовки ревізора слушно зафіксувати висловом: “фаховий інтерес має бути втамований професійними судженнями”, тобто його вмінням досконало втілити взірєць чи ідеал контролю як функцію управління в організацію і методику реальної ревізії. У практиці повсякдення обліковці керуються уявленням про так звану взірцеву ревізію та ідеального ревізора, що час стає реальністю. За таких умов ревізор зобов'язаний знати, що він знає достеменно, і бути здатним зробити так, щоб результати ревізії були зрозумілі навколишнім. Ідеал з грецької, як відомо, – взірєць, норма. Тому ідеалом називаємо не уявлення про найдосконалішу форму контролю, а досконале втілення у професійне життя найкращого, знаного цивілізованим світом, взірця – методів і методик, технік і технологій, права і стандарту, етики і психології – контрольно-економічної діяльності. Тоді закономірним підсумком такої роботи, яка виконується у різних періодах (днях, тижнях, кварталах, роках), і є отримання змістовно вичерпного та досконалого ревізорського висновку.

Проводячи психодіагностику, потрібно дбати про можливість повного охоплення зібраних даних. Мовиться про те, щоб результати відображали нашу працю всебічно і широко, обіймали довші часові проміжки, враховували різні напрямки, виключали нетипові періоди. Ревізору треба обдуманно відповісти на низку питань:

- які умови мають бути виконані, щоб людина сама здійснювала контроль над своєю працею та її результатами, а також щоб цей контроль був найефективнішим?

- які методи самоконтролю найкращі для сходження від навчання до теорії та від теорії до практики?

- які наслідки втрачання закономірного перебігу механізмів психорегуляції, психоконтролю і психоорганізації особистості ревізора для справи, суспільства і власного Я?

Ще один важливий аспект успішної нормо-облікової роботи становить взаємозв'язок психологічної підготовки ревізора з реалізацією ресурсного потенціалу ревізії. Зауважимо, що підвищення ефективності використання державних фінансів системно пов'язане із комп-

лексним удосконаленням діяльності органів фінансового контролю і, зокрема, державного. Його ефективність сприяє державному управлінню у разі зміни середовища, потреб та пріоритетів суспільства і держави, впровадження нових технологічних досягнень з урахуванням програмних змін. Тут психологічна підготовка ревізора разом з усією низкою навчальних дисциплін, інвестованих у його професійність, дасть свої плоди, які відразу стануть відчутними і виявляться у створенні національної термінологічної бази державного фінансового контролю, у здійсненні аналізу всієї системи контролю і визначенні завдань з її реформування, стратегічних напрямів та основних етапів розвитку. Вочевидь фінансовий контроль повинен забезпечити належне (законне, економічне, ефективне, результативне та прозоре) управління державними фінансами і розглядатися як сукупність трьох складових: внутрішнього контролю, внутрішнього аудиту та гармонізації. Вважаємо, що останню можна досягти лише завдяки здійсненню тривалої психологічної підготовки ревізора у стінах ВНЗ, оскільки молодий ревізор зустрінеся із практикою оновленої відмінними соціально-економічними обставинами ревізійної діяльності, змістом якої є його відповідальність за середовище контролю, рефлексивна оцінка ризиків, контролююча робота (правила, процедури, технічні прийоми і механізми виконання вказівок і доручень керівництва), знанневий ресурс та інформаційний обмін, моніторинг, консультації тощо.

Інспектування як форма контролю, здійснювана ревізорами в реальному часі, спрямоване переважно на виявлення правопорушень і притягнення винних у їх вчиненні до відповідальності, а не на оцінку результатів, досягнутих в управлінні державними фінансами. Потреба в інспектуванні на сьогодні зумовлена надзвичайно низьким рівнем фінансової дисципліни у бюджетній сфері та в державному секторі економіки, відсутністю системного внутрішнього контролю та децентралізованого аудиту в цих органах. Та навіть проведення інспектування через значний проміжок часу після прийняття управлінського рішення і здійснення операцій з державними фінансами ускладнює і без цього, а у багатьох випадках унеможливорює, усунення фінансових порушень та їх наслідків.

Учені переконані, що початкові етапи підготовки ревізора через формат її ґрунтового психоло-

гічного узмістовлення повинен мати логічне завершення в об'єктивній потребі практики в таких спеціалістах. Саме тому на часі створення при органах влади на місцях (до речі, такий досвід є у багатьох країнах ЄС) *директорату контролю*, який би відповідав за гармонізацію управлінського контролю, аудиту, контролінгу. Цей орган має зосередитись на створенні єдиного правового поля для розвитку системи контролю, на внесенні змін і до законодавства, і до приведення його відповідно до норм ЄС, на розробці рекомендацій, інструкцій, методик проведення контролю, що враховують передовий міжнародний досвід. На часі, і цього не можна заперечити, проведення спеціального навчання працівників служб усіх форм і видів контролю і запровадження їх прозорої якісної сертифікації. У цій справі може знадобитися наш багаторічний досвід фахової підготовки ревізорів.

Ревізійний моніторинг становить третій етап психологічно зорієнтованої професійної підготовки ревізора. На перший погляд тут немає нічого особливого. Однак міжнародний досвід свідчить про те, що це – одна із найскладніших частин підготовки ревізора, для якого моніторинг – комплекс наукових, технологічних, організаційних, аналітичних та інших засобів, які забезпечують надійний контроль та оцінку системи бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю, його середовища і процедур та аналітичного оцінювання отриманих ревізією результатів для виявлення закономірностей, тенденцій, змінних та динаміки їх розвитку. Моніторинг – те поняття, яке змістовно наповнює масштаб контролю, робить його ширшим за традиційне розуміння, тому що охоплює однаково як контроль, так і право видавати доручення, які спрямовані на усунення підтверджених відхилень. Наслідком сказаного є відмінність між моніторингом і контролем. Так, зовні моніторинг подібний до спостереження, сутність якого полягає в охороні майна, коштів того, хто здійснює за ними догляд. Під час його здійснення: а) мають входити до облікової гри ієрархічні зв'язки між ревізором і тими, над ким здійснюється моніторинг, відносини зверхності і підлеглості, чого, звісно, при спостереженні не існує; б) оцінкове відстеження може бути як безпосереднім, так і опосередкованим, причому його дія розповсюджується на всі структурні ланки організації: від посади робітника і майстра, до керівника колективу, начальника, директора

й аж до генерального директора, президента компанії.

Моніторинг ревізора традиційно здійснюється у таких формах:

- у *профілактичній*, коли об'єкт контролю або його уповноважені особи погоджують із суб'єктом контролю (ревізором) рішення ще перед його прийняттям, або підтримують проект рішення до схвалення ревізором. Це спостерігається переважно там, де рівень виконавців низький, або де йдеться про недопущення помилки у принципових справах, що вимагають багато професіоналізму, практики та обміну поглядами з участю аудиторів, юристів;

- у *психодіагностичній*, коли тестуванню та опитуванню підлягає середовище контролю, оцінюються системи внутрішнього контролю і бухгалтерського обліку на об'єкті, виявленні аналітичними і сутнісними процедурами причини порушень, втрат, збитків;

- у *правовій*, коли ревізор діє як посередник між проблемами, що виникли у підприємства, та заявлених зі сторони правових органів звинувачень; тоді таке посередництво набуває характеру адвокатського захисту.

Ортодоксальна основа профпідготовки ревізорів сьогодні, на жаль, формує традиційний зміст його практичної діяльності з її канонічними обмеженнями, позбавленням власної особистісної позиції, впливає на незаслужено негативне ставлення до цієї професії з боку тих осіб, які підлягають контролю. Прогресивною альтернативою тут вважаємо не вдосконалення “старої” системи ревізії, а повну її заміну. Головне – це компетентна й відповідальна особистість ревізора-професіонала, обов'язки якого не вичерпуються обдумуванням і виданням правильних рішень. Тим більше, що процес управління об'єктом контролю становить замкнений цикл, до складу якого входять функції планування, організації, мотивації, аналізу, а серед них і функція контролю, яка розглядається як іманентне призначення кожного працівника залежно від посади, яку він обіймає, від різновиду роботи, яку виконує. Причому чим краще збалансований організм підконтрольного об'єкта, тим більше існує в ньому спеціалізованих організаційних підрозділів, які створені для виконання часткових досліджень і які можуть реалізовуватись у наступних двох формах:

- *безпосереднього контролю*, тобто такого, що здійснюється самостійно управлінськими ланками чи працівниками на керівних посадах,

а також співробітницькими підрозділами у сфері їх повноважень і відповідальності, що виникають, виходячи з організаційної структури підприємства;

- *опосередкованого контролю*, що здійснюється ланками, на яких керівник переніс у певній визначеній сфері свої контрольні компетенції (скажімо, директор підприємства делегував свої обов'язки головному бухгалтеру).

Вчинкові дії безпосереднього контролю органічно пов'язані з функцією управління і сутнісно зводяться до відповідальності за результати діяльності організаційних підрозділів та окремих працівників, у тому числі й внутрішньогосподарського плану. Загалом контроль керівництва постає як умовна форма, яка здійснюється ним у власній сфері, власними методами, для власних потреб, на власний розсуд. Подібну роль виконують інші ланки системи контролю на підприємстві, котре самостійно здійснює власну діяльність. Ось чому освітня підготовка головних керівників для будь-якої форми, виду контролю і для будь-якого рівня управління має базуватися на виробленні у студента персональної відповідальності за організацію і правильне функціонування системи контролю як фахової діяльності. Він отримує норми і навички керівника, який здатний особисто здійснювати загальний нагляд за ефективністю життєдіяльності цієї системи, а також за правильністю використання сигналів внутрішнього і зовнішнього контролю.

Найкраще організований контроль не виконує покладених на нього надій, якщо керівник не буде додавати йому стимулу, не заохочуватиме до діяльності працівників і якщо сам особисто або через самостійно визначеного заступника не буде перевіряти, у який спосіб виконані його повноваження у сфері контролю, який отримано результат. Очевидно, що майстерне здійснення керівником з контролю процедури нагляду головною залежить від уміння влучно – на особистісному рівні – делегувати свої наглядово-контрольні повноваження. У великих підприємствах таке делегування є конче необхідним, хоча тут потрібно пам'ятати, що жоден керівник ніколи не може позбутися контролю над власною працею, над самим собою, а також повного контролю і безперервного нагляду над своїми підлеглими. Закономірно, що слабкі ланки і підрозділи, які працюють гірше, вимагають частішого контролю, а підрозділи, які працюють добре, – фондо-

вано ситуаційного. У цьому разі, як відомо, виокремлюють поточний (відбувається безперервно, наприклад, контроль рахунків та інших документів головного бухгалтера), тимчасовий (здійснюється або у зв'язку з отриманим сигналом про існуючі помилки у роботі даного підрозділу, або через потребу отримати інформацію про актуальний стан виконаних професійних завдань) і періодичний (реалізується через певний проміжок часу незалежно від якості роботи даного підрозділу для отримання інформаційного і порівняльного матеріалу) види контролю.

Насамкінець підкреслимо полімотиваційну роль контролю керівника. Так, щонайперше потрібно переконати працівника, що контроль – це дієва допомога його самоуправлінню. Тим більше, що, скажімо, молоді фахівці, які прагнуть до кар'єрного зростання, хочуть бачити, як оцінюються їхні досягнення. Молодій людині приносить задоволення усвідомлення того, що її працею зацікавлені і вона визнана. Таке усвідомлення схиляє працівника до посилення зусиль у бажаному напрямку для підприємства чи фірми. У будь-якому разі контроль отримує свою найкращу ефективність, коли розпізнається й оцінюється як шанс до особистісного вмотивування. Для того щоб контроль справді стимулював працівників до повнішого задіяння до праці, керівник повинен постійно брати до уваги і визнавати такі аксіоми:

- завданням кожного контролю є вплив на соціальний статус і професійні ролі працівника;
- опанування контрольною ситуацією можливе лише за умов непорушного індивідуального авторитету особи, яка керує й контролює;
- достовірність контрольної інформації головною залежить від компетентності та авторитету того, хто здійснює контроль.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1. Психологічна фахова підготовка ревізорів змістовно охоплює надзвичайно багато можливостей у сфері поліпшення якості ревізії. Виявлення у цій сфері економічної діяльності недоліків та їх негайна ліквідація – це основні її функції. Подібних переваг у такому широкому масштабі не мають жодна з підсистем контролю. Внутрішній, тобто власне психологічний, характер ревізії є такою суттєвою її ознакою, що весь зовнішній контроль не може його замінити.

2. В управлінській ієрархії компетентна особистість ревізора й оновлена форма контролю-ревізії як прогресивна альтернатива до традиційної ревізорської моделі мають із часом охопити всі рівні економічної життєдіяльності суспільства. Кожний керівник контролю (крім контролю, що здійснюється в порядку службового нагляду) здійснює власні дії однаково як у процесі прийняття рішення, вишукуючи найефективніші варіанти, так і у сфері їх якомога ефективнішого виконання.

3. Сутність психологічної складової професійної підготовки ревізора не можна ототожнювати із самим контрольним ефектом. Важливим є те, що здійснення контрольних заходів у формі “нової” за змістом ревізії змушує його до постійного підвищення кваліфікації, відповідальності за результати праці на своїй посаді. Все це сукупно спричиняє особистісне утвердження ревізора як суб'єкта контролю і ревізійної справи, коли він стає господарем свого життєвого шляху, самонавчається вмінню економічного і технічного мислення, формує високе відчуття професіоналізму і майстерність економічної мислєдіяльності.

1. Paczula Cz. Kontrola wewnętrzna w zarządzaniu jednostką gospodarczą. – Warszawa: Difin, 1998. – 238 s.

2. Terebucha E. Zasady wewnętrznej kontroli finansowo-księgowej w przedsiębiorstwach transportowych. – Warszawa: Wydawnictwo komunikacji i łączności, 1965. – 328 s.

3. Saunders Ed. Audyt i kontrola wewnętrzna w przedsiębiorstwach. – Polski Instytut Kontroli Wewnętrznej S.A., 2008. – 318 s.

4. Olchowich I. Podstawy rachunkowości. – Warszawa: Difin, 2010. – 328 s.

5. Наринский А.С. Контроль в условиях рыночной экономики / А.С. Наринский, Н.Г. Гаджиев. – М.: Финансы и статистика, 1994. – 284 с.

6. Фурман А.В. Організаційно-діяльнісні ігри у вищій школі: [монографія] / Анатолій В. Фурман, Сергій Шандрук. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – 272 с.

7. Фурман А.В. Психолого-педагогічна теорія навчальних проблемних ситуацій: автореферат дис.... доктора психологічних наук: 19.00.07 / Анатолій Васильович Фурман, Інститут психології АПН України. – К., 1994. – 63 с.

REFERENCES

1. Paczula Cz. Kontrola wewnętrzna w zarządzaniu jednostką gospodarczą. – Warszawa: Difin, 1998. – 238 s.

2. Terebucha E. Zasady wewnętrznej kontroli finansowo-księgowej w przedsiębiorstwach transportowych. – Warszawa: Wydawnictwo komunikacji i łączności, 1965. – 328 s.

wych. – Warszawa: Wydawnictwo komunikacji i łączności, 1965. – 328 s.

3. Saunders Ed. Audyt i kontrola wewnętrzna w przedsiębiorstwach. – Polski Instytut Kontroli Wewnętrznej S.A., 2008. – 318 s.

4. Olchowich I. Podstawy rachunkowosci. – Warszawa: Difin, 2010. – 328 s.

5. Nanrynskyj A.S. Kontrol v uslovijah rynochnoy ekonomiki / A.S. Narynskyj, N.G. Gadjiyeva. – M.: Finansy i statistika, 1994. – 284 s.

6. Furman A.V. Organizacijno-dijal'nisni igry u vyschij shkoli: [monografija] / Anatolij V. Furman, Sergij Shandruk. – Tjernopil': TNEU, 2014. – 272 s.

7. Furman A.V. Psyhologo-pedagogichna teorija navchal'nyh problemnyh sytuacij: avtorjeferat dys.... doktora psyhologichnyh nauk: 19.00.07 / Anatolij Vasylovych Furman, Instytut psyhologiyi APN Ukrayiny. – K., 1994. – 63 s.

АНОТАЦІЯ

Лучко Михайло Романович, Мех Ярослав Васильович.

Психологічна підготовка ревізора як складова його професіоналізму.

Вперше в науковій літературі з тематики ревізії в Україні розглядається проблема психологічної підготовки і діагностики особистості ревізора як суб'єкта економічної життєдіяльності.

Детально проаналізовані форми і засоби професійної підготовки майбутніх ревізорів, умови збагачення їхнього мотиваційного і креативного потенціалу, нормативна, просторова, часова та особистісна площини самодіагностування, засадничі й достатні передумови ефективності психотренінгових технік, практичного інспектування і власне ревізійного моніторингу, розширення нормомотиваційного горизонту професійного повсякдення ревізора.

Ключові слова: особистість ревізора, професіоналізм, психологічна підготовка, психодіагностика, управлінський контроль, професійна компетентність, креативність, самодіагностування, ревізійний моніторинг, полімотивація.

АННОТАЦИЯ

Лучко Михаил Романович, Мех Ярослав Васильевич.
Психологическая подготовка ревизора как составляющая его профессионализма.

Впервые в научной литературе по тематике ревизии в Украине рассматривается проблема психологической подготовки и диагностики личности ревизора как субъекта экономической жизнедеятельности.

Детально проанализированы формы и средства профессиональной подготовки будущих ревизоров, условия обогащения их мотивационного и креативного потенциала, нормативная, пространственная, часовая и личностная плоскости самодиагностики, основоположные и достаточные предпосылки эффективности психотренинговых техник, практической инспекции и собственно ревизионного мониторинга, расширения нормомотивационного горизонта профессиональной повседневности ревизора.

Ключевые слова: личность ревизора, профессионализм, психологическая подготовка, психодиагностика, управленческий контроль, профессиональная компетентность, креативность, самодиагностика, ревизионный мониторинг, полимотивация.

ANNOTATION

Luchko Mykhaylo, Mekh Yaroslav.

Psychological preparation of auditor as part of its professionalism.

For the first time in the scientific literature on the subject of audit in Ukraine is considered the problem of psychological preparation and diagnosis of auditor personality as subject of economic life activity.

Detail analysed forms and methods of professional training of future auditors, conditions of enriching their motivation and creative potential, regulatory, space, temporal and personal areas of self-diagnosing, basic and sufficient conditions of effectiveness of psychological-training techniques, practical inspection and proper auditing monitoring, expansion of norm- motivational horizon of professional everyday of auditor.

Key words: personality auditor, professionalism, psychological training, psychological diagnostics, management control, professional competence, creativity, self-diagnostics, audit monitoring, polimotivation.

Надійшла до редакції 6.02.2015.